ROMANIA

SUB

PPINÇUL BIBESCU.

1842—1848.

DE

C. D. ARICESCU.

BUCURESCÍ.

Tipografia C. A. Rosetti, ulița Fortuni No. 15.

1862.

1942

Inv. A. 41.890
1956 II 85088

ROMANIA

SUB

PRINÇUL BIBESCU.

1842—1848.

DE

C. D. ARICESCU.

FUNDAȚIUNEA UNIVERSITARĂ CAROL I
77170

BUCURESCÏ.
Tipografia C. A. Rosetti, ulița Fortuni No. 15.
1862.

1947

CONTROL 1953

Biblioteca Centrală Universitară
BUCUREȘTI
Nr. 85 088
Inventar C 77170

RC 65/60

„Sórta Românieĭ este a fi pentru totŭ d'auna smerită.“

Prinçulŭ G. Bibescu.

B.C.U. Bucuresti

C77170

INTRODUCERE.

In *Romănulŭ* de la 20 Sept. trekutŭ, amŭ чititŭ o korespondinцъ din Bukureştĭ, (1) publikatъ în ziarulŭ franчezŭ *Le temps*, în kare korespondinцъ aflъmŭ aчeste rîndurĭ:

„Noъ Romъnĭ (allegъtorĭ din Mexedinцĭ, kari aŭ allesŭ pe Prinцulŭ Bibesku deputatŭ în kamerъ (2) aŭ krezutŭ kъ ar fi fórte possibilŭ prinцuluĭ Bibesku a îndeplinĭ în adevъrŭ ku *demnitate* aчellŭ nuoŭ rolŭ; şi ka se nu slъbeaskъ în mandatulŭ чe-ĭ aŭ datŭ, 'ĭ aŭ trimisŭ aчeastъ *însemnată* adressъ:

„Okiĭ şi inimile noastre se întorkŭ ku ORGOLIŬ

(1) Negreшit, din fabrika boereaskъ.

(2) Alegъtoriĭ toцĭ erau aчestia:

Nikolake Mixail, Mixaĭ Ciokasan, Dinkă Poenaru, A. Manu, Marin Kintesku, D. Plenioeanu, Niku Gărdăreanu, Barbu Isvoranu, Retezanu, Enake Skafesu, Ican Grecesku, Grig. Mikulesku ші D. Sîmboténu.

Din aчestia, чeĭ duoĭ din urmъ aš votatš kontra; prin urmare, чeĭ-lalцĭ 11 au votat pentru Prinцul Bibesku.

„şi SPERANÇĂ kătre persoana Alteţei Voastre, ka SINGURULŬ ROMÂNŬ în giurulŭ kăruia se vor strănge bukuroşi şi ku voioşie ceĭ-lalţi membriĭ aĭ maioritъţiĭ....

„Vino, Prinţipe; aibĭ în inimъ via dorinţъ d'a *fortifica* şi d'a *consolida Românía*; abordézъ în faţъ *cestiunile naţionali* (!); kombate pentru elle, în MĂSURA PUTERILOR DUMITALE.

„Fiĭ iniţiatorulŭ tuturor felurilor de instituţiunĭ kapabile d'a ridika înkrederea naţiunĭĭ în *propra sa valóre*; punete în kapulŭ REFORMELOR SOCIALI (!), PE CÂTŬ ELLE VOR TREBUI S'ADDUCĂ ÎMBUNĂTĂŢIREA ÎNTELECTUALĂ ŞI MORALĂ a poporuluĭ romъnŭ. Respektъ tradiţiunile, moravurile şi karakterulŭ nostru naţionalŭ; FIĬ INEMIKULŬ NEÎMPĂKATŬ ALŬ PERTURBATORILOR SOCIETĂŢIĬ; FIĬ STĂLPULŬ AUTORITĂŢIĬ LEGALE; şi veĭ *reda naţiunii demnitatea sa* (!), *vechea sa fraternitate, vechiulŭ respectŭ ală omuluĭ către omŭ; iĭ veĭ reda* ORDINEA ŞI PUTEREA; şi veĭ da în adevărŭ atunţea Romъnieĭ impulsiunea ve o va putea konduţe spre *desvoltarea, prosperitatea* şi *mărirea sa (!). Naţiunea întreagă te va lăuda, te va bine cuvînta*; popoarele veţine, MARILE PUTERĬ, TE VOR PRIVI CU STIMĂ. În posteritate nu veĭ muri. Vino, şi Dumnezeŭ va fi ku Noĭ."

La ţitirea aţestor kuvinte, totŭ Romъnulŭ adeväratŭ se revoltъ, ştiindŭ kare a fostŭ prinţipiile şi administrarea Prinţuluĭ Bibesku; dar fiindŭ kъ mulţiĭ poate le aŭ uitatŭ, de şi aŭ văzutŭ ku okiĭ faptele immorale, arbitrare şi antinaţionale ale administraţiunĭĭ

Prinцuluĭ Bibesku, amŭ krezutŭ de datorie a publika aktele salle, spre ruşinea чellor 11 alegъtorĭ din Mexedinцĭ, pentru onnórea poporuluĭ чe l'a gonitŭ la 48, şi pentru konvingerea чellor чe ar krede kъ Prinцulŭ Bibesku s'ar putea skimba din чeea чe a fostŭ.

Dar pînъ a nu întra în materie, tragŭ luarea aminte a lektoruluĭ asupra passagelor subliniate din adressa чellor 9 allegъtorĭ kъtre Prinцul Bibesku.

Maĭ ъntъiŭ observъmŭ aчeste kuvinte: „9 allegъtorĭ aĭ M. Tale, ku totulŭ devotaцĭ kauseĭ Mъrieĭ Tale."

Deчĭ, kare e kausa Prinцuluĭ Bibesku? Tronulŭ; dar tronulŭ azĭ pentru Bibesku e separatismulŭ pentru Romъnia; ne respundŭ însъ boeriĭ prin чeĭ 11 alegъtorĭ: voimŭ tronulŭ pentru Prinцulŭ Bibesku, ku nobilulŭ skopŭ *d'a fortifica şi a consolida România; pentru a reda Naţiuneĭ demnitatea eĭ, vechea fraternitate, vechiulŭ respectŭ al omuluĭ pentru omŭ;* în fine, *puterea şi ordinea.*

Ku tóte aчestea, autoriĭ Adresseĭ, propuindŭ aчeste reforme, aŭ grijъ a faчe şi reservele lor, pentru kasulŭ kъndŭ Naцiunea ar чere kontŭ Prinцuluĭ Bibesku de programulŭ seŭ; deчĭ, étъ aчelle reserve:

„Veĭ faчe tóte aчestea, ÎN MĂSURA PUTERILORŬ MĂRIEĬ TALE, şi pe kъtŭ reformele soчiale VOR TREBUI S'ADDUCĂ ÎNBUNĂTĂŢIREA MORALĂ ŞI ÎNTELECTUALĂ."

Prin urmare, Prinцulŭ Bibesku ar putea respunde într'o zi Naцiuneĭ:

„N'amŭ fъkutŭ чe amŭ promisŭ, fiind-kъ alle-

gъtoriĭ meĭ 'mĭ aŭ zisŭ sъ fakŭ auelle îmbunъtъцiriĭ DUPĂ PUTEREA MÉA ŞI DUPĂ POSIŢIA ŢERREĬ; deцĭ, politika nu m'a értatŭ a faue totŭ ue amŭ promisŭ."

Auésta konstatatŭ, sъ treuemŭ înainte.

Aşa dar, Nauiunea e lipsitъ azĭ de *demnitatea eĭ*, de *vechiulŭ respectŭ alŭ omuluĭ către omŭ*, de *putere şi de ordine*. Dar kare a fostŭ óre demnitatea Romъnieĭ subtŭ administrarea de 6 anĭ a Prinцuluĭ Bibesku? Vom arъta în auéstъ broşurъ; observъmŭ numaĭ în treuere kъ maksima Prinцuluĭ Bibesku, dupъ kum ne assigurъ însuşĭ fiiulŭ seŭ, D. Grigorie, poreklitŭ *Bassaraba Brîncovénu* (1) era: SOARTA ACESTEĬ ŢERRĬ ESTE A FI TOTŬ DE UNA SMERITĂ.

Şi în adevъrŭ, subt administrarea Prinцuluĭ Bibesku, Romъnia a fostŭ dispreцuitъ în întru, şi smeritъ în afarъ, kum vom dovedi ku aktele oficiale din 1842—1848, şi ku mъrturiĭ ka Domniĭ Ioan Ghika, Ioan Eliade ş. u. l.

Dar ue va fi înцelegîndŭ óre adressa uellor 9 alegъtoriĭ aĭ Prinцuluĭ Bibesku prin *vechiulŭ respectŭ alŭ omuluĭ către omŭ?* Negreşitŭ, respektulŭ цerranilor, orъşanilor şi boerilor uellor miĭ kъtre PROTIPENDADA, kъtre SPÎLPIĬ ŢERREĬ; dar noĭ ştimŭ toцĭ kъ auestŭ respektŭ nu a fostŭ, şi nu putea fi altulŭ, de kъtŭ supunerea passivъ şi umilitóre a servuluĭ kъtre stъpъnulŭ seŭ. Aueasta ne promite óre noulŭ aspirantŭ la trónulŭ Prinцipatelor-Unite?

---

(1) Beзĭ artikolul D. Bolliak în Romъnul No. 261, 262, 264 etc.

Puterea şi ordinea, ziче adressa чea însemnatъ, kumŭ o numeskŭ чeĭ 9 alegъtorĭ; dar kare putere? Puterea luĭ *Villara* ş'a luĭ Doskoff? Saŭ puterea boerilor kari sploatarъ ţarra subt administraţiunea Prinţuluĭ Bibesku? Ordinea? Kare ordine? Negreşitŭ a biчiuluĭ luĭ Kъpitan Kostake. *Autoritatea legală?* Negreşitŭ, a baionetelor. *Reformele sociale?* Negreşitŭ чelle întroduse de Prinţulŭ Bibesku în skólele naţionale, de unde a gonitŭ limba naţionalъ. *Prosperitatea?* Negreşitŭ aчeea a sklavieĭ, preparatъ de generalulŭ Diuhamel. *Imbunătăţirea morală* a poporuluĭ? Negreşitŭ, moralitatea de kare ne a datŭ esemplulŭ Prinţulŭ Bibesku, ku luarea în kъsъtorie a nevesteĭ luĭ Konstandin D. Ghika, Spъtarulŭ. *Consolidarea Românieĭ?* Negreşitŭ, ka aчeea чe o promitea Trandafiroff, ku splótarea minelor romъne de kъtre soldaţiĭ muskalĭ.

Dar чeea чe ne-a impressionatŭ maĭ multŭ în însemnata adressъ aчellor 9 allegъtorĭ, suntŭ aчeste kuvinte:

„FIĬ INEMICUL NEÎNPĂCĂTŬ ALŬ PERTURBATORILOR SOCIETĂŢIĬ."

Deчĭ, чine suntŭ aчeştĭ perturbatorĭ? Organele Reakţiuneĭ (Unirea şi Viitorulŭ) aŭ strigatŭ, pe toate tonurile, pînъ aŭ reguşitŭ, kъ perturbatoriĭ soчietъţiĭ (*perturbatorĭ de meserie*) suntŭ kapiĭ partiduluĭ liberalŭ, CARI AR TREBUI ESTERMINAŢĬ, ziчeaŭ fъrъ temere organele boereştĭ. Dar de чe suntŭ eĭ oare perturbatorĭ? Fiindŭ kъ aŭ fъkutŭ mişkarea naţio-

nalъ din 1848, kare a skъpatъ *România* din gearele Vulturuluĭ uralianŭ, şi kare a resturnatŭ pe Prinţulŭ Bibesku, şi a prevestitŭ nuoulŭ regimŭ konstituţionalŭ; fiindŭ kъ aŭ demaskatŭ în okiĭ Europeĭ, în ueĭ 9 anĭ de emigrare, administrarea Prinţilor regulamentarĭ; darŭ atunuĭ suntŭ perturbatorĭ şi Domniĭ Ioan Ghika şi Ioan Eliade kari în operile lor interesante (1), aŭ stigmatisatŭ pe Despoţiĭ Romъnieĭ şi pe perfidulŭ eĭ protektor. De ue avestia nu sunt *perturbatorĭ de meserie?* Fiindŭ kъ aŭ skimbatŭ bandiera, aŭ devenitŭ apъrъtorĭ boerilor, fie kare pentru interesele sale în parte. Daka pentru aşĭ iubi uineva Patria, pînъ a'şĭ espune averea, viaţa, libertatea, familia, kum aŭ fъkutŭ şi fakŭ kapiĭ oneştĭ aĭ partiduluĭ liberalŭ, se póte numi *perturbare*, apoĭ, da! perturbatorĭ suntŭ aueştĭ demnĭ şi kuragioşĭ tribunĭ aĭ poporuluĭ romъnŭ.

Dupe aveste preliminъrĭ indispensabile, sъ întrъmĭ în materie; sperŭ kъ aktele offiuiale ue koppiezŭ, vor fave a roşi ueĭ 11 allegъtorĭ din Mehedinţĭ; iar Romînĭ ueĭ orbi se vor lumina, şi ueĭ kreduli se vor desamъgĭ; în fine, toţĭ Romъnĭ adevъraţĭ se vor revolta la singura idee a reveniriĭ la putere a unuĭ muskъlitŭ boerŭ ka Prinţulŭ Bibesku, kare şase anĭ a fostu Despotulŭ Romъnieĭ şi sklavulŭ Russieĭ.

---

(1) Le protectorat du Czar, de D. I. Eliade. Dernière occupation des Principautés par la Russie, de D. G. Chainoi, anagramul numeluĭ D. I. Ghica.

ADMINISTRAREA
PRINÇULUĬ BIBESCU.

Mulţĭ Romънĭ se miraŭ înainte şi dupъ 1848, şi sъ mirъ póte şi azĭ, kum Prinţulŭ Bibesku, *allesulŭ Românilor*, se guverne maĭ rъŭ de kътŭ Prinţiĭ Aleksandru Ghika şi Barbu Ştirbeĭ, urkaţĭ amîndoĭ de Muskalĭ pe tronulŭ Romънieĭ?..

Mirarea va înceta îndatъ pentru toţĭ aceĭ Romънĭ kъnd vom proba kъ Prinţulŭ Bibesku a fostŭ allesulŭ uneĭ Adunъrĭ a kъria maioritate absolutъ se kompunea de boerĭ privilegiaţĭ; iar allegerea Prinţuluĭ Bibesku a fostŭ o kuratъ skamatorie a la Bosco. Bibesku s'a allesŭ Domnŭ, ajutatŭ de ura boerilor kontra D-luĭ Barbu Ştirbeĭ, şi prin influinţa konsululuĭ muskъleskŭ Daskoff, şi prin jokulŭ luĭ Villara la allegerĭ.

D. Ioan Ghika, urkatŭ pe fotoliulŭ de vice-preşedinte alŭ Adunъrĭĭ de maioritatea boerilor (alŭ kъrora stegarŭ azĭ e Prinţulŭ Bibesku, vekiulŭ lor kandidatŭ de Domnŭ) D. Ioan Ghika nu póte fi bъnuitŭ de *perturbator* şi de *panfletar;* din kontra, pentru boerĭ, D. Ioan Ghika e o *autoritate respectabilă*, daka odatъ

este onoratŭ ku fotolliulŭ de vive-preşedinte alŭ Kamereĭ. Deŭĭ, eatъ ce zice D. Ioan Ghika la pagineа 56 din opera sa, citatъ în întroduvere.

„Kapitulŭ I alŭ Regulamentuluĭ Organikŭ tratézъ de alegerea Domnuluĭ, la kare urmézъ a lua parte ceĭ treĭ episkopĭ, şi 186 deputaţĭ de diferite klasse, sub preşedinţa mitropolituluĭ. Ku tóte aĭestea, la 1834, Domnulŭ Aleks. Ghika n'a fostŭ allesŭ dupъ Regulamentŭ; ci numitŭ d'adreptulŭ de la Konstantinopole, în urma uneĭ înţellegerĭ între ministriĭ Sultanuluĭ şi ambassada russeaskъ. La 1842, dupъ ce a kъzutŭ Aleksandru Ghika, s'a fъkutŭ întъea şi cea din urmъ allegere dupъ Regulamentŭ; dar étъ ce mijloace s'aŭ întrebuinţatŭ (de inemiciĭ Romъnieĭ) ka sъ assigure maioritatea unuia din ceĭ duoĭ kandidaţĭ, Bibesku şi Ştirbeĭ, protegiaţĭ amîndoĭ de konsululŭ Daskoff şi de generalulŭ Duhamel: în lokŭ de a treve în listъ pe toţĭ kandidaţiĭ, kum preskrie art. 26 din Regulamentŭ, aŭ skosŭ afarъ (on a éliminé) pe toţĭ aceia a kъrora popularitate i neodihnéŭ (1); sub privinuire kъ, neavъndŭ şanse a fi întъriţĭ de Pórtъ, în kazŭ kъndŭ vre unulŭ dintr'înşiĭ ar putea fi allesŭ de Domnŭ, e de prisosŭ a maĭ figura kiar în lista kandidaţilor.

„Fraţiĭ Bibesku şi Ştirbeĭ furъ priimiţĭ în lista kandidaţilor, kontra art. 26 din Regulamentŭ, kare preskrie kъ *noblesea candidatuluĭ să se urce*

(1) Intre kari erau D. Kъmpinénu ші fraţiĭ N. ші K. Sutu.

celŭ puţinŭ la moşulŭ seŭ (1). Art. 32 din Regulamentŭ ziče kă sъ se voteze deosebitŭ, pentru fie-kare kandidatŭ în parte; deŭ, sub priŭinuire kъ se perde prea multŭ timpŭ, împъrţirъ pe ceĭ treĭzeŭ kandidaţĭ în şase seriĭ saŭ sekţiuniĭ; şi se dete fie-kъruĭ allegъtor kъte ŭinŭĭ bile, din kare una era albъ. Klasifikъndŭ pe kandidaţĭ serioşĭ kъte duoĭ şi kъte treĭ în aceeaşĭ serie, urma neapъratŭ a se împъrţi ŭelle 186 bile albe alle serieĭ, paralisъndu-se uniĭ pe alţiĭ; aşezъndŭ însъ pe D. D. Bibesku şi Ştirbeĭ, fie-kare într'o serie deosebitъ, şi alъturĭ ku nişte kandidaţĭ fъrъ partidъ şi fъrъ şansъ, li se assigura neapъratŭ maioritatea. Bibescu, ceĭ maĭ june din ceĭ duoĭ fraţĭ, avu o fórte mare maioritate; maĭ toţĭ Deputaţiĭ votarъ pentru dъnsulŭ, de frikъ d'a nu fi allesŭ fratesъŭ Ştirbeĭ.

„*Se votĕmŭ toţĭ pentru Bibescu,* zisse Villara, unulŭ din alegъtorĭ; *eată singurul mijlocŭ d'a scăpa de Ştirbei.*“

Dar ni se va obiecta, póte:

— Adunarea din 20 Deŭ. 1842, ce a allesŭ Domn pe Bibesku, fu kompusъ de 190 membrĭ, din tóte klasele, afarъ de ţъranĭ; meritъ dar maĭ multŭ de kătŭ adunarea dela 24 Ian. 1859, epitetŭ de Adunare naţionalъ; şi, fъrъ prostia allegъtorilor şi jokulŭ luĭ Daskoff ş'alŭ luĭ Villara, putea eşi din urna elektoralъ la 20 Dek. 1842, unŭ Domnŭ ka Kîmpinénu.

(1) Se ziče kъ momul Prinţuluĭ Bibesku ar fi fost Xergelegiu; aceasta i face onnoare. Papa Leon X a avut tot kam o asemenea origine; dar a întrebuinţat geniul sъu mi kultura sa pentrfolosul patrieĭ mi progresul ŭivilisaţiuniĭ; pe kъnd fraţiĭ Bibesku mi Ştirbeĭ au justifikat proverbul romъn ku salvia.

La aésta respundem:

Nngreşiłŭ, adunarea de la 1842 meritъ epitetulŭ de *represintare naţională*: ъntъiŭ, în privinţa numъruluĭ, fiindŭ înviuitŭ numъrulŭ membrilor adunъrĭĭ ordinare; alŭ duoilea, alŭ karakteruluĭ eĭ, represintъndŭ differite klasse, şi avъndŭ de missiune numaĭ allegerea Domnuluĭ; dar nu e maĭ puţinŭ adevъratŭ kъ maioritatea aveliei adunъrĭ era kompusъ de privelegiaţĭ, şi kъ allegerea Prinţuluĭ Bibesku a fostŭ o kurátъ skamatorie. Kátŭ pentru allegerea dela 24 Ian, tótъ lumea ştie kum s'a fъkutŭ; maioritatea boerilor din kamerъ avea gata pe kandidatulŭ eĭ, pe Prinţulŭ Bibesku, kare se şi apropiasse de Bukureştĭ. Kum dar a eşitŭ din urna elektoralъ Kolonelul Kuza Domnŭ alŭ Romъnieĭ de dinkóce de Milkovŭ?

Prin voinţa Poporuluĭ!

Aşa! Poporulŭ din Bukureştĭ, kare nu voia la 1859, ku niuĭ unŭ preţŭ de Domnŭ pe Bibesku, kъndŭ totŭ avellŭ popor îlŭ resturnasse dupe tronŭ la 1848, bravulŭ popor din kapitalъ s'a manifestatŭ ku energie kontra luĭ Bibesku, kandidatulŭ Ciokoilor, (kumŭ ziue poporulŭ în limba sa), şi în favoarea luĭ Kuza, kandidatulŭ Libertonilor.

Numele de Kuza la 25 Ian. 1859 kъzu ka o bombъ între partizaniĭ Prinţuluĭ Bibesku, kari furъ nevoinţĭ a vede voinţeĭ impozante a opiniuneĭ publice, ku speranţa kъ o asemenea allegere, fiindŭ kontra Konvenţieĭ, va fi anulatъ de maioritatea Areopaguluĭ

Europénu. Dar faptulŭ împlinitŭ ku voinŋa poporuluĭ e pentru totŭ deauna împlinitŭ.

Silésкъ-se dar guvernulŭ luĭ Aleksandru Ioan I. a respunde la înkrederea Romънilor. N'aştepte kabinetulŭ sъŭ impulsiunea poporuluĭ şi stimularea kandidaŋilor la domnie, pentru a realisa legitimele speranŋe alle 5 millióne de Romънĭ, ҷe l'aŭ akklamatŭ în unanimitate Domnitorul uneĭ nuoъ ere de libertate şi de progresŭ. Aibъ Ellŭ de esemplu guvernulŭ Prinŋuluĭ Bibesku, şi tristulŭ sfъrşitŭ alŭ aҷestuĭ guvernŭ ҷe'şĭ pusese pîrghia tronuluĭ în konsululŭ muskъleskŭ.

Venimŭ la kestiune.

Kestiunea este a şti daka Prinŋulŭ Bibesku a respunsŭ la înkrederea Naŋiuneĭ, şi daka a realisatŭ programulŭ koprinsŭ în diskursulŭ tronuluĭ de la 14 Fevruarie 1843,

„Politikamente, Prinŋulŭ Bibesku avea, la urkarea sa pe tronŭ, ҷea maĭ favorabilъ posiŋiune, ziҷe D. Ioan Ghika, pag. 55—60. Sta în mъna sa a faҷe totŭ binele: kъĭ, ka kreaturъ a generaluluĭ Kisseleff, alŭ konsulului russŭ (Daskoff), şalŭ generaluluĭ Duhamel, aktele salle n'ar fi deşteptatŭ niҷĭ o bъnuélъ kabinetuluĭ de la St.-Petresburgŭ. Pórta iarъşĭ nu era dispusъ a împiedika akŋiunea Prinŋuluĭ Bibesku, kare, de şi eşise Domnŭ maĭ multŭ din kutia luĭ Bosko (boite de prestidigitateur) de kъtŭ dintr'o urnъ elektoralъ, era ku tóte aҷestea Allesulŭ Romънilor. Elŭ pъrea kъ se bukurъ la înҷeputŭ d'affekŋiunea şi de încrederea ŋъrreĭ. Dar Prinŋulŭ Bibesku debutъ prin

CERERĬ MARĬ DE BANĬ; şi nicĭ o sumъ nu'ĭ fu refusatъ de Adunare. Propusse unŭ *beilicŭ* de şase zille pe anŭ pentru faverea drumurilor, pe kare Adunarea îlŭ sanqionъ fъrъ diffikultate şi fъrъ diskuqiuaĭ; kasъ'şĭ atragъ pe proprietarĭ, presintъ în Kamerъ o lege prin kare obliga pe qъranŭ la şase zille de lukru, peste celle 12 zille alle klъcelĭ."

Prinqulŭ Bibesku perdu prestigiulŭ prin abusulŭ sъŭ de autoritate, prin konduita sa nekibzuitъ, şi prin xoqiile ce se fъceaŭ în administraqie şi tribunale. Aкésta dete naştere oposiqiuniĭ în Kamerъ, manifestatъ ku okkasiunea modifikъrĭĭ legiĭ zestrale, prin kare Prinqulŭ vercea *ca bărbatulŭ se pótă ipoteteca averea nevesteĭ.* Opiniunea publikъ învepu sъ murmure; kъcĭ legea înfiinqъ garanta kopiilor o parte din averea zestralъ. Legea propusъ fu respinsъ de Kamerъ k'o fórte mare maioritate. Aкestŭ refusŭ fu unŭ blamŭ datŭ Domnitoruluĭ, ce hotъrîse a se desfave de nevastъ, spre a lua de soqie pe amanta sa (nevasta spътaruluĭ Kostake Ghika), si a se putea folosi de usufruktulŭ zestralŭ, ce se urka la unŭ milionŭ aprópe. Prinqulŭ, nekъjitŭ d'aкestŭ refusŭ, destitui din posturile lor judekъtoreştĭ şi administrative pe toqĭ deputaqiĭ ce votasserъ kontra legiĭ zestrale. Ku tóte aкestea, totŭ se desfъku de nevasta luĭ, ku ponosulŭ kъ este *smintitŭ;* şi orîndui epitropĭ pentru kîrmuirea averiĭ salle (1)

(1) Dup'aveca veru despъrqirea sa de dînsa la Mitropolitul, kare o refusъ; dar Patriarxul, prin mijlocirea konsulului muskъlesk, i akkordъ aкéstъ cerere. (pag. 156. La Valachie sous le hospodar Bibesco, par. A. B.)

In timpulŭ ачesta sosi în Bukureştĭ unŭ Muskalŭ, anume Trandafiroff, че fъku prin ţarrъ o kъlъtorie pretinsъ *mineralogică*; guvernulŭ i dedese prin kontraktŭ dreptulŭ de sploatare alŭ tuturor minelor partikularilor, ku folosulŭ pentru Visterie de 10 la sutъ. Dupe unŭ anŭ şi jumъtate, Adunarea чeru esplikare Bibeskuluĭ pentru ачésta, observîndu'ĭ kъ *guvernulŭ nu póte face concessiunĭ de felulŭ acesta fără consultarea maĭ întăiŭ a Camereĭ.* Prinţulŭ respunse la adressa Kamereĭ într'unŭ modŭ atingъtor demnitъţiĭ şi drepturilor salle, zikъndŭ, în offisulŭ sъŭ, kъ *priveşte acea Cameră ca nedestoinică de chibţuirĭ serióse*; şi înkise Kamera înainte de votarea bugetelor.

„Dup'ачeea Bibesku, ku ajutorulŭ konsululuĭ muskъlesku Daskoff, mijloчeşte la Pórtъ înkiderea Kamereĭ, pentru unŭ timpŭ nehotъrîtŭ; şi printr'unŭ firmanŭ turчeskŭ, Kamera romъnéskъ fu înkisъ turчeşte de la 1843 pъnъ la 1846, în kare timpŭ, Bibesku luъ din Visterie sume fórte marĭ, ku modulŭ чelŭ maĭ nelegiuitŭ (ziчe D. I. Ghika, pag. 48)."

Finanţele sub Prinţulŭ Bibesku furъ într'o stare de plînsŭ: fie-kare fura kъtŭ putea. Kamera fiindŭ înkisъ, Prinţulŭ чeru de la ministriĭ sъĭ 15000 galbenĭ pentru reparaţia kaseĭ salle, de şi Statulŭ keltuisse, ku şase anĭ maĭ 'nainte, 30000 galbenĭ pentru palatulŭ domneskŭ din Podulŭ Mogoşoaĭ. Fъku sъ i se plъtéskъ şi kъte 1500 galbenĭ pe totŭ anulŭ, kiria kaseĭ salle, sup priчinuire kъ este proprietatea kopiilor. Intr'o ordonanţъ trimisъ ministeruluĭ de

Finanцe, se ziчe kъ, dupe unŭ ordinŭ superiorŭ, Prinцulŭ e autorisatŭ a lua 130,000 galbenĭ din kasa de reservъ şi din kasa чentralъ, pentru plata keltuelelor fъkute ku investitura la Konstandinopole; deчĭ, ku aчeştĭ banĭ Bibesku a kumparatŭ tótъ averea fallituluĭ Hagi-Mosku, în paguba kreditorilor aчestuia.

In anulŭ 1845, Bibesku a luatŭ 25000 gal. pentru mergerea la Ruşчiug spre a visita pe Sultanul (1,

Kontra legilor, baniĭ din kasa de reservъ a miliцieĭ, furъ întrebuinцaцĭ la faчerea uneĭ kasarme) kare n'a kostatŭ de kъtŭ 25 la sutъ din suma keltuitъ, ziчe D. Ioan Ghika, pag. 65.

Bugetulŭ anuluĭ 1848, alkъtuitŭ de Bibesku fъrъ konkursulŭ Adunъriĭ, înfъцişa unŭ esчedentŭ de şase millióne şi jumъtate leĭ peste bugetulŭ votatŭ de Adunare: aчésta sili pe guvernŭ a ridika nuoe imposite; dajdia némurilor, desfiinцatъ de Regulamentŭ, fu restabilitъ la 1846, kъte 60 leĭ de individŭ; şi aчéstъ dajdie dette suma de 1,800,000 leĭ.

Adunarea la 1842 votasse şase zille pe anŭ de fie-kare famillie de birnikŭ pentru faчerea drumurilor; deчĭ, este de obşte kunoskrtŭ kъ цъraniĭ aŭ lukratŭ prin abusŭ kъte 12 şi 20 de zille pe anŭ, în lokŭ de şase, In kursŭ de şase anĭ, Bibesku a dis-

(1) Ku aчéstъ okkasiune, kъpitanul Eliat i-a fъkut urmъtórele versurĭ;

Ȣdina glava	Iar Priuцiĭ nostriĭ
A luat slava	A luat firemte
De la Sultannl	De la 'mpъratul
Kiar de Mumir,	Kъte un siktir.

pusŭ de 100 millióne leĭ aĭ drumurilor, sokotind kăte 30 millióne pe anŭ; ku baniĭ aceştia amŭ fi pututŭ avea drumurĭ în tótă ţara.

Sup privinuire kă kapitala fusese lipsită de făină în anulŭ 1845, s'aŭ făkutŭ în 1846 marĭ aprovisionărĭ de grîŭ, kare s'a vîndutŭ maĭ tîrziŭ în kontulŭ Munitipalităţiĭ, la unŭ óre kare D. Pavurea (omŭ alŭ Prinţului Bibesku) ku preţulŭ obiĭnuitŭ; kăndŭ în anulŭ aĭella grîulŭ s'a vîndutŭ ku unŭ preţŭ fórte mare.

La anulŭ 1846, ku okkasiunea înturnăriĭ din kălătoriea nevesteĭ Spătaruluĭ Ghika (1), s'aŭ făkutŭ keltueli enorme din punga kontribuabililor. Kapitaţia din 1845, (40 miĭ de familliĭ plugare trekusseră peste Dunăre şi în Austria, în kursŭ de şapte anĭ, din privina klăceĭ ş'a beilikurilor) în lokŭ să skazŭ în proporţiune ku numărulŭ emigraţilor plugarĭ, a kreskutŭ ku 300,000 leĭ; ceea ce împovăra pe kontribuabiliĭ în fiinţă ku suma de unŭ millionŭ şi jumătate aprópe.

In timpulŭ întălnirii Sultanuluĭ la Ruşciukŭ ku Prinţulŭ Bibesku şi Prinţulŭ Sturza alŭ Moldavieĭ, Reşidŭ Paşa konsilie pe Domnulŭ Romănieĭ a deskide Kamera. La înturnarea sa la ţarră, Bibesku kolindă tóte judeţele, însoţitŭ de Villara, şi seamănă în drumu'ĭ posturĭ şi rangurĭ, ka să'şĭ assigure allegerile. (2)

(1) Fiitórea soţie a Prinţuluĭ, numită în aktele oficialĭ, **Inalta logotnică!**

(2) Ku okkasiunea kălătorieĭ aceştia, Bibesku îngenukie la monăstirea Dealuluĭ (unde era egumen Palada) pe mormîntul luĭ Mihaĭ Viteazul. Un poet, kăpit. Elliat, i făku atunĭ următórele versurĭ:

C 7710

BIBLIOTECA

La 15 Noembre 1846, Bibesku konvókъ kollegiile elektorалĭ, trimiцъnd instrukцiunĭ prefekцilor ku totul kontrariĭ legiĭ elektorale; astfel se skósserъ din listele alegъtorilor noъ pъrцiĭ din zeчe cheĭ ku drept d'a fi alleşĭ. In kapitalъ îşĭ assigurъ 18 kandidaцiĭ; pe kъnd alцi eraŭ o mie de allegъtorĭ, în чelle-l-alte kolegiurĭ abia se urka numъrulŭ allegъtorilor la vr'o duoъ-zeчĭ. Adunarea fu dupe gustulŭ Prinцuluĭ, kare dette prin ea o aparinцъ de legalitate aktelorŭ salle administrative şi finanцiare, fórte împovъrъtóre pentru poporŭ. (1)

Splótarea minelor de sare fu datъ în liнitaцie ku o mare skъdere, şi pe douĭ anĭ maĭ multŭ.

Venitul чerealelorŭ, чe se urka pe anŭ la patru millióne aprópe, şi kare era destinatŭ pentru resplъtirĭ naцionale şi gratifikъrĭ, fu dъruitŭ de Kamerъ Prinцuluĭ Bibesku, sub titlu de adaosŭ la lista чivilъ, pe viaцъ.

Invъцъtura skólelor, чe era fъrъ platъ, fu taksatъ ku treĭ galbenĭ pe lunъ pentru eleviĭ esternĭ.

Kontraktulŭ poştiilor, fъkutŭ k'o mare pagubъ

Umbra luĭ Mihaĭ kătre egumenu Palada.

Pъrinte Palada,	Illiĭ, tatъ, la morminte
Tъmъie grópa mea:	Kъ Draчiĭ fak ispite;
Kъчi peatra'mĭ чea kuratъ	Sa fak strigoĭ, stafie;
Fu astъzĭ sъrutatъ	Fъ semn sъ nu maĭ vie,
D'un Drak împeliгat.	Sъ piarъ-ъllu Nekurat.

(1) Ku okkasiunea aчesteĭ Adunъrĭ, un poet d'atunчĭ fъku urmъtórele versurĭ:

Tiranul ku nas Mare,
Ku suflet însъ mik,
Spre-a naцieĭ perzare,
Kompuse-o adunare
De ómeniĭ dé nimik.

pentru Vistierie, fu şi aceasta sanţionată de Kamerъ, kare i akordъ pe d'asupra dreptulŭ d'a putea întъri fъrъ apelŭ sentinţele tribunalelorŭ de ъntъea instanţъ.

„Bibesku pusse de bъtu kъ nuielle o junъ guvernantă din Hanovra, ce avusese neferirea a kъdea în disgraţia nevesteĭ Prinţuluĭ, zice D. I. Ghika, pag. 69."

Avi e lokulŭ a însemna kъ în a duoa ediţiune a Regulamentu'uĭ Organikŭ, publikatъ sub guvernulŭ Prinţuluĭ Bibesku, s'aŭ falsifikatŭ maĭ mulţĭ artikolĭ importanţĭ din adeveratulŭ Regulamentŭ; iar kestiunea monastirilorŭ zise Brînkoveneştĭ, remasъ de la Kisseleff în stare de proiectŭ, în a duoa ediţiune a Regulamentuluĭ se vede trekutъ de Bibesku sub titlu de LEGIUIRE. [1]

„In skurtŭ, starea Romъnieĭ sub Prinţulŭ Bibesku se póte resuma asfelŭ, zice d. I. Ghika.

„Kъlkarea tuturorŭ legilor konstituţionale; întrebuinţarea banilorŭ Statuluĭ în folosulŭ boerilorŭ, marĭ şi micĭ; ridikare de imposite fъrъ budgetŭ şi kontrolŭ; abusurĭ enorme în administraţie; korumpţie în tribunale; lipsъ totalъ de garanţie pentru proprietate; în fine, desmъţarea familliеĭ!!"

Eatъ *amiciĭ ordineĭ, aĭ familliеĭ, aĭ religieĭ, aĭ proprietăţiĭ*, judekaţĭ de kiar vice-preşedintele Kamereĭ boereştĭ, ku akte oficiale.

Konsululŭ franţesŭ din Bukureştĭ, D. Billecocq fiind k'a deskrisŭ kabinetuluĭ dela Tuillerиĭ modulŭ

1 Vezĭ Monastirile zise Brъnkovenemtĭ, de D. Bolliak. Rom. No. 264, anul korent.

allegeriĭ Bibeskuluĭ, şi tóte kъte aratarъmŭ maĭ sus, fu destuitŭ de Ministru Guizot, prin influinya D-eĭ Lieven, favorita primuluĭ minisiru al Franyeĭ, pe kare favoritъ soyia Bibeskuluĭ o kulmasse de daruriĭ şi de banĭ. (1)

Konduita Prinyuluĭ Bibesku, în privinya MĂNĂSTIRILORŬ ÎNCHINATE, o aflъmŭ întrégъ în importanta operъ ku avestŭ titlu a Mareluĭ nostru publiviştŭ, D. Yesar Bolliak. Prinyulŭ Bibesku a înkis şi skólele sъteştĭ, instituite de Aleksandru Ghika.

Kъtŭ despre libertatea presseĭ, sъ se vazъ operile autorilorŭ din avellŭ timpŭ, vontite de fórfeka vensureĭ; illustrulŭ nostru istorikŭ Bъlvesku, pentru un artikolŭ istorikŭ din *Maqasinulŭ Dacieĭ*, toleratŭ de vensurъ, fu silitŭ sъ se espatrieze, ka sъ skape de persekuyia Prinyuluĭ Bibesku ş'a boerilor sъĭ. *Kurierulŭ Romanŭ* al D. Eliad fu sugrumatŭ de Bibesku la 11 Iunie 1848, din ordinulŭ luĭ Duhamel.

De şi toyĭ le kunoaştemŭ avestea, fiind kъ abia sunt 15 anĭ de kъnd se komitteaŭ aveste nelegiuirĭ, am luatŭ de martorŭ însъ pe D. Ion Ghika, pentru a da maĭ multъ greutate opereĭ nóstre.

Akum vom lua de martorŭ pe D. Ioan Eliade.

Deskidem PROTECTORATULŬ ŢARULUĬ, şi vitimŭ la paginele 27 şi 28.

„Urmъtorulŭ luĭ Aleksandru Gika la tronulŭ Romъnieĭ, însemnatŭ maĭ de nainte de Russia, era *Ştirbeĭ*, kare o servisse ku zelŭ. Fratele sъŭ, G. Bi-

(1) Histoire des Principautés, par Elias Régnault, pag. 235 mi 250.

besku, skamotъndu'ĭ postulŭ, o surprinse kiar pe Russia, de şi îl kunoştea ce *pómâ* este. (1)

„Bibesku fu allesŭ Domnŭ prin dibъcia sa. Planulŭ moskovitŭ d'a okkupa ambele цъrĭ, pe kare planŭ îl demaskasse *Alek. Ghica*, numaĭ putea fi pusŭ în jokŭ sub Bibesku. Makiavelliĭ uralianĭ (Muskalĭ) se gindirъ atunцĭ a întroduce în цarrъ koloniĭ ruseştĭ; trimisserъ dar kunъskъtorĭ pentru sploatarea minelorŭ; dar Regulamentulŭ nu îngъduia aцésta fъrъ aprobarea Kamereĭ. Bibesku priimi ku bunъ voinцъ pe Trandafiroff ku aĭ sъĭ, rekomandъndu'l ku donadinsulŭ ministeruluĭ, kare şi înkeie kontraktŭ ku splótorulŭ rusŭ, ordonъndŭ prefekцilor de judeце a'ĭ da tot ajutorulŭ putinцiosŭ; adikъ, a sili pe proprietarĭĭ munцilor a priimi kondiцiunele komunismuluĭ kosakŭ: „*Al tĕŭ e al meŭ, dar al meŭ nu e al tĕŭ.*“

„Trandafiroff avea înkъ deplina putere a adduce din Russia vr'o patru saŭ цinцĭ miĭ de munцitorĭ; se înţellege kъ soldaцĭ (des sapeurs) strevestiцĭ în цъranĭ, kă ómenĭ supuşĭ şi disciplinaцĭ.

„Aцestŭ aktŭ arbitrarŭ alŭ Bibeskuluĭ, ce viola pe faцъ Regulamentulŭ Organikŭ, kum şi provedarea luĭ Trandafiroff kъtre proprietarĭ, revoltarъ spiritele, şi silirъ Kamera a interpella ministerulŭ asupra unuĭ aktŭ atъtŭ de skandalosŭ ce ataka dreptul publikŭ şi privat. (2)

(1) Konsulul muskalŭ a povъцuitŭ pe Bibesku sъ îmbrace, în zioa ungeriĭ, kostumul luĭ Mixaĭ Viteazul, spre a'l face ridikolŭ. — Vezĭ: l'Autriche, la Turquie et les Moldo-Valaques, par B..., Paris 1856 pagineа 69. —

(2) Ku okasiunea aцésta, D. Elliad fъknre numita allegorie **Mă-**

„Bibesku nu putu sufferi atîta kutezanцъ (audace) din partea Kamereĭ; şi dissolvъ Kamera *facţiósă*; prin aчésta, Bibesku a meritatŭ din partea Muskalilor, înalцiĭ sъĭ patroniĭ, epitetulŭ de *rarŭ giuvaerŭ* (rare bijou); deчĭ, Russia i dette, prin Inalta Pórtъ, o autoritate absolutъ, fъrъ kontrolŭ, (fъrъ kamerъ); şi Цara sufferi treĭ aniĭ jugulŭ sъŭ de ferŭ: kъчĭ konsîngeniĭ şi kreaturele Prinцuluĭ, subt egida sa domnéskъ, vîndeaŭ la livitanцie, fъrъ temere şi ruşine, funkцiile Statuluĭ; despuiaŭ monastirile, spekulîndŭ averile lor; şi tóte aчestea, ka sъ pótъ da pretestŭ *cucerniceĭ Ortodocsiĭ* (Sînta Russie!) a se konstitui epitropulŭ Romъnieĭ, protektorulŭ eĭ *neinteresatŭ*.

„Ka sъ'şĭ jóчe pe deplin rolulŭ de *destructorŭ*, Bibesku lovi limba nacionalъ în skóle, şi martirisъ prin ridikolŭ şi persekucie pe skriitoriĭ romъnĭ; astfel kъ ku kъtŭ îşĭ înstreina affekciunea Romъnilor, p'atъtŭ kъrъta favórea Цaruluĭ, şi dreptulŭ d'a guverna k'o mъnъ de ferŭ.

„Kabinetulŭ din Petersburgŭ se veselea de guvernarea *uricióză* (odieux) şi ANTINAŢIONALĂ a Bibes-

ceasul şi florile, kare fъku un mare sgomot, mi influinцъ mult asupra Kamereĭ: koplem kъteva versurĭ din aчea frumósъ allegorie:

Mъĭ mъчéme, mъĭ mъчéme,
Mъĭ spióne, mъĭ ploskame
Dъ-ne paчe mi te karrъ,
Dute drakuluĭ din цarrъ.
. . . . . .
Nene tatъ grъdinare,
Ia gъndemtéte maĭ bine
La primejdia чea mare.
Чe-o sъ faцi ku'n mъгъчine?
Цipъ'l peste gard afarъ!
Meargъ drakuluĭ din цarrъ!

kuluĭ: kъчĭ цinta Russieĭ este a kompromite pe Domnitorĭ în okiĭ poporuluĭ, împingъnduʼĭ la totŭ felulŭ de abusurĭ; astfelŭ ka ómeniĭ oneştĭ sъ fie siliцĭ a se arunka în braцele PROTECTORULUĬ ORTODOCSŬ.“

La paginea 31, чitim:

„Russia konta pe *grabnica suppunere* (la promta obeissance) a luĭ Bibesku.“

La paginea 32, чitim:

„Bibesku, kare menagea oare kum partidulŭ naцionalŭ, dupe revoluцiunea din Fevruarie 1848, auzindŭ kъ Duhamelŭ a zisŭ luĭ Villara în Iaşĭ kъ va veni în Bukureştĭ aʼĭ da mъnъ de ajutor kontra orĭkъriĭ mişkъrĭ, se umplu de bukurie; şi skimbъ îndatъ limbagiulŭ sъŭ ku partidulŭ naцionalŭ. Il taksъ de *turcofilismŭ* şi de *ingratŭ* kъtre *bine-vcitoarea Russie*, *singura care póte duce Moldo Romániă la fericire*, adikъ *la independinцă*, zivea Bibesku.

„Чine kunóşte limbagiulŭ luĭ Ştirbeĭ, fratele Bibeskuluĭ, kъnd ku kъllъtoria sa în London, la anulŭ 1848, înцellege uşor de unde purчedŭ avelle illusiunĭ, atîtŭ de amъgitóre şi fatale!

„De aveea, bietulŭ Domnŭ (le pauvre diable) zive D. Elliad, la paginea 33 din PROTECTORATULŬ TARULUĬ, era dispusŭ la orĭ-чe în favórea Russieĭ: a împlini adikъ orĭ-чe doriцe şi intenцiunĭ alle luĭ Duhamel.

La pagina 43 din Protektoratŭ чitimŭ:

„Bibesku, dupe чe a iskъlitŭ de *bună voe (libremenť)*, Konstituцia proklamatъ la Islazŭ la 9 Iunie

1848, — къчї poporulŭ kapitaleĭ era fъrъ arme, — dupe че a guvernatŭ duoъ zile ka unŭ Domnŭ romъnŭ, înfrikoşindú se de Duhamel, abdikъ koróna şi gloria d'a fl salvatorulŭ şi pe generatorulŭ naцiuniĭ salle.

„Dar Ribesku era, kontinue D. Elliad la paginea 44, *unŭ bietŭ potentatŭ snervatŭ* (1) (un pauvre potentat énervé); şi nъpusti цarra, ku amъgitórea speranцъ kъ peste puцine zille Duhamel îlŭ va reînstalla pe tronulŭ Romъnieĭ."

Deskidemŭ akumŭ o altъ operъ a D-luĭ Elliade (2) şi чitimŭ la paginea 24:

„La 1848, D. Magheru fu numitŭ de Prinцulŭ Bibesku prefetŭ în distriktulŭ Romanaцĭ.

„De şi linguşitŭ de Bibesku şi de Daskoff, D. Magheru nu voi însъ a lua parte la intrigele Muskalilor ş'alle Чiokoilor.

„La 1848, dupe konsiliile D-luĭ Magheru, Prinцul Bibesku promisse a se pune în kapulŭ mişkъriĭ naцionale, ş'a nu lъsa цarra în prada anarhieĭ."

Dar la arъtarea luĭ Duhamel în Iaşĭ, Bibesku skimbъ limbagiulŭ, kum amŭ arъtatŭ. D. Magheru, voindŭ sъ'lŭ înчerчe, i skrie din Karakalŭ kъ Revoluцiunea a sbuknitŭ peste Oltŭ; deчĭ, eatъ чe ziчe D. Elliade în privinцa aчésta, la paginea 87 şi 88 a opereĭ salle maĭ susŭ чitatъ:

(1) Цъranul ziчe fъrъ mustъцĭ, ka sъ arate o voinцъ de femee, o pъpuшъ plinъ de vanitъцĭ mi d'orgoliu.

(2) Mémoires sur les événements de 1848, par I. Elliade Râdulescu, publiés à Paris, 1851.

„D. Magheru priimise de la Bibesku, la 10 Iunie, următorulŭ biletŭ, p'unŭ petikŭ de hîrtie:

„Îmĭ skriĭ kă kŭiva ómenĭ s'aŭ reskulat în dis-„triktulŭ avella, şi s'aŭ konstituitŭ în guvernŭ pro-„visoriŭ. Mă întrebi ce se faĭ? SĂĬ. ÎMPUSCĂ! Te „veĭ înŭellege ku kolonelulŭ Garbasky, kare plékă „îndată din Bukureştĭ ka să se puie în frunrea regi-„mentuluĭ sĕŭ din Kraiova."

Şi la paginea 89, D. Elliade observă, ku dreptŭ kuvîntŭ:

„Membriĭ guvernuluĭ provisoriŭ, la vitirea aĕstuĭ billetŭ, se deŭisseră a konsidera în viitor pe Bibesku ka p'unŭ INEMICŬ, şi A'LŬ TRATA CA AST-FELŬ."

Ce leŭiune pentru tribuniĭ poporuluĭ, d'a nu pune niĭ unŭ temeiŭ pe promisiunile Prinŭilor *snervaţĭ*....

Totŭ în opera D. Elliade, aflămŭ konvĕrsaŭia sa ku Bibesku, înaintea sosiriĭ în Bukureştĭ a luĭ Duhamel. Vezĭ pag. 31—37.

Starea deplorabilă a Romănieĭ sub Prinŭulŭ Bibesku, de şi kunoskută de noĭ toŭĭ, kari amŭ apukatŭ aĕeĭ timpĭ nefericiŭĭ; de şi susŭinută ku mărturiĭ k'alle Domnilor Ioan Ghika şi Ioan Elliade, ce nu potŭ fi bănuiŭĭ de perturbatorĭ de meserie, o vom susŭine înkă ku o mărturie înaintea kŭria pălesku tóte aelle lalte mărturiĭ.

Unŭ împiegatŭ din kanŭellaria konsulatuluĭ ruseskŭ a publikatŭ la Bruksele în 1847 o broşură întitulată:

LE PRINCE BIBESCU ET SON ADMINISTRATION.

(Administrarea Prinţuluĭ Bibesku.)

Autorulŭ acestuĭ broşure judekъ politika Bibeskuluĭ şi a luĭ Daskoff din puntulŭ de vedere alŭ intereselor Russieĭ; deoĭ, elŭ konstatъ tóte celle arъtate pînъ acum, şi zice kъ konduita Hospodaruluĭ ş'a Konsoluluĭ fakŭ unŭ marc rъŭ politicuĭ ruseştĭ, slъbindŭ influinţa Russieĭ în Principatele dunъrene.

Elŭ konkide în broşura sa astfelŭ:

„Daskoff şi Bibesku, prin konduita lor nekibzuitъ, împingŭ pe Romъnĭ la revoltъ kontra Russieĭ."

Daskoff zicea; „Bibesku furъ; dar Eŭ guvernŭ, avъndŭ de adiotantŭ pe Bibesku." (1)

Invokŭ acumŭ mъrturia D-luĭ arhitektŭ Mellik, fostulŭ deputatŭ alŭ oraşuluĭ Giurgiŭ în Legislativa din 1860, şi bъrbatŭ onorabilŭ; deoĭ, eatъ ce ne spunea D. Mellik, maĭ deunъzĭ, faţъ ku maĭ mulţĭ:

„Ce gъndeşte óre D. Bibesku viindŭ în ţarrъ? Kъ Romъniĭ suntŭ atъtŭ de proştĭ ka sъ maĭ krézъ p'unŭ omŭ kare'ĭ a înşellatŭ într'unŭ modŭ atъtŭ de nedemnŭ? Uitat-aŭ óre Romъniĭ abusurile ce se fъceaŭ sub guvernulŭ sъŭ? Kъndŭ ku fercrea teatruluĭ naţionalŭ, începutŭ sub D. Bibesku, eŭ eramŭ însърcinatŭ de guvernŭ ku konstrukţia teatruluĭ; şi fiindkъ m'amŭ oppusŭ a da kitanţъ pentru 100 miĭ de kъrъmizĭ în lokŭ de 20 miĭ, Prinţulŭ Bibesku îmĭ împuta acésta, zikъndu'mĭ:

(1) Vezĭ Protektoratul D-luĭ Elliade, pagina 29.

— Ku lupiĭ, katъ sъ urli ka lupĭ (1)

— Eŭ nu ştiŭ sъ urlŭ ka lupiĭ, i respunseiŭ; eu suntŭ pъstorulŭ kare, kъndŭ întъlneşte lupulŭ, i sparge kapulŭ ku чomagulŭ.

„Bibesku bъtu din piчorŭ, şi ordonъ ka sъ'mĭ daŭ demissia.

— Nu o pot da, i respunseiŭ; destitue-mъ.

„Şi fiindŭ kъ Bibesku se temea ka sъ nu daŭ pe faцъ нoţнle, mъ destitui într'unŭ modŭ indirekt, desfiinцъndŭ postulŭ meŭ.

„Daka guvernulŭ aktualŭ ar vrea sъ чerчeteze dosarulŭ relativŭ la teatru, s'ar înkredinцa de чeea чe ştie tótъ lumea: kъ adikъ treĭ pъrцĭ din patru din keltuelele fъkute ku teatru naцionalŭ aŭ întratŭ în pungele чellor influinцĭ d'atunчĭ"

Într'adevъr, toцĭ ştimŭ ku чe materialŭ, ku чe zille şi ku чe banĭ, s'a ridikatŭ zidirea palatuluĭ de la Bъnésa, în kare kъntъ astъzĭ bufniцa; kum şi alte zidirĭ de pe lîngъ grъdina Чişmigiu!

Pentru kompletarea чellor arъtate de Domniĭ Ioan Ghika şi Ioan Elliade, vom adъoga şi чele skrise de D. A. B..., agentŭ vekiŭ în Orientŭ, în opera sa tipъritъ la Bruksel în anulŭ 1848, aduoa ediцiune, sub titlu: **La Principanté de Valachie sous le Hospodar Bibescu.**

Aчestŭ agentŭ mъrturiseşte în prefaцa opereĭ salle, kъ, profitъnd d'o lungъ şedere în Prinчipatele dunъrene, şi fiindŭ în strînsъ legъturъ ku persónele чelle maĭ

(1) Despre aчest fapt menцionézъ mi Elias Regnault, pag. 243

însemnate din Muntenia, a pututŭ kunoaşte bine totŭ ce deskrie; şi kъ, atъtŭ prin karaklerulŭ sъŭ, kъtŭ şi prin posiţiunea sa, e liberŭ d'avelle influinţe meskine ce rъtъveskŭ pana unuĭ skriitorŭ, ţinta sa fiindŭ adevъrulŭ şi dreptulŭ.

Ka Romъnŭ ce amŭ studiatŭ în aktele offiţialĭ administrarea Prinţilor regulamentarĭ, mъrtureskŭ kъ adevъrulŭ aratъ diplomatulŭ anonimŭ, în ceea ce priveşte guvernulŭ Prinţuluĭ Bibesku.

La paginele 61, 62 şi 63 din avéstъ operъ, ĭitim:

„D. Bibesku, profitъndŭ de neînţellegeroa Prinţuluĭ Aleksandru Ghika ku konsululŭ russŭ, publikъ la Paris, printr'unŭ óre kare doktor Piccolo (censorul de pressъ subt Alek. Ghika, pъlmuit de D. Elliad în *Curierulŭ Românŭ*) o broşurъ întitulatъ; *„Paul Kisseleff et les Principautés de Moldavie et de Valachie, par un habitant de Valachie.* (Pavelŭ Kiseleff, şi Principatele Moldavia şi Romъnia, de unŭ lokuitor din Valahia).

„În aceastъ broşurъ, Bibesku linguşeşte pe generalulŭ Kiseleff ka sъ'şĭ attragъ protekţiunea sa, pentru a'ĭ înlesni urkarea pe tronulŭ Romъnieĭ. Printr'aceastъ operъ, D. Bibesku se fъku kunoskutŭ în Europa, şi fu priimitŭ în Romъnia dreptŭ şefulŭ opposiţiuniĭ ce ridika kapulŭ kontra administrъriĭ Prinţuluĭ Ghika; aceastъ opposiţiune triumfъ în allegerile deputaţilor pentru Kamera din 1842; ea fu susţinutъ pe faţъ de konsolulŭ muskъleskŭ, de klerulŭ nemulţumitŭ ku legea ce regulasse la 1840 averile mъnъ-

stireştĭ, de boeriĭ *paraponisiţi*, de aspiranţiĭ la domnie, şi de tóte *códele* lor.

Paginea 65 şi 66,

„Adunerea nnmi komissarĭ pentru redaktarea respunsuluĭ la adressa tronuluĭ pe D. D. Villara şi Bibesku, чeĭ duoĭ korifeĭ aĭ Opposiţiuniĭ, amъnduoĭ ministriĭ subt Alek. Gkika, a kъria administrare o servisserъ, şi pe kare se pregъteaŭ akumŭ a o surpa; aчéstъ administrare, şi daka va fi fostŭ greşitъ, era greşitъ totŭ prin abusurile fъkute de ministriĭ. Tipulŭ Romъnuluĭ *ciocoiŭ* (parvenu), Bibesku şi Villara, azĭ insolenţĭ (obrasniчĭ) mъine vilĭ (tъrîtorĭ), eĭ furъ însъrчinaţĭ de maioritatea Adunъriĭ ku denunţarea ABUSURILORŬ NUMEROASE alle guvernuluĭ Prinţuluĭ domnitor. Numaĭ în Romъnin póte vedea чineva lukrurĭ чe nu le vede în niчĭ o altъ parte de lume (ka la noĭ, la nimenĭ). Чetiţĭ aчea adressъ a Kamereĭ. Dar óre redaktoriĭ aчesteĭ adresse, ajungъndŭ la putere, aŭ stîrpitŭ eĭ abusurile, aŭ ştersŭ eĭ lakrъmile Romъnieĭ? Tokmaĭ redaktoriĭ adresseĭ (Villara şi Bibesku) aŭ fъkutŭ tokmaĭ aчelleaşĭ abusurĭ чe împutaŭ administrъril Prinţuluĭ Alek. Gḑika.

Paginea 98 şi 99.

„Greşéla Prinţuluĭ Alek. Ghika a fostŭ kъ n'a dissolvatŭ îndatъ Kamera, şi n'a fъkutŭ o anketъ pentru konstatarea abusurilor şi pedepsirea abusatorilor. Atunчĭ amŭ fi vъzutŭ prin puşkъriĭ pe mulţĭ din membriĭ aчelleĭ Adunъrĭ, kari, ka funkţionarĭ sub guvernulŭ luĭ Ghika, eraŭ fórte greŭ kompromişĭ dupe

deklarъrile fъkute de Kamerъ; şi maĭ ku seamъ, pe D-niĭ redaktoriĭ aĭ adresseĭ, kari, ka ministriĭ, urmaŭ sъ fie respunzъtoriĭ de kъrmuirea lor. Apatia ve Pringul Ghika, arъtъ înaintea şi în timpul elekţiilor, şi pъnъ la kъderea sa, îlŭ kompromisse ku totulŭ, grъbindŭ destronarea sa. (1)

Pagina 100.

„Turkia şi Russia, una ka putere suzeranъ, alta ka putere protektriţъ, trimisserъ duoĭ komisariĭ ka sъ judeve provesulŭ dintre Kamerъ şi Domnitor; ku aкésta se kъlka kiar *Regulamentu Organicŭ*, sangionatŭ de avelleaşĭ puterĭ protektóre; kъcĭ un art. din Regulamentŭ zice kъ *anchetele de felulŭ acesta să se facă în urma plângerilorŭ adressate de Cameră înaltelor duoă Curţĭ Protectóre.*

Pagina 102 şi 104.

„Komisariĭ trimişĭ sъ fakъ anketa (Duhamel şi Şekib-Effendi), unulŭ ka sъ nu kompromiţъ pe konsululĭ muskalŭ Daskoff, uellъlalt kumpъratŭ de boerĭ(2) înkriminarъ amînduo administrarea luĭ Alex. Ghika.

„Dupe plekarea komisarilor, D. Bibesku pleakъ iar la Paris, unde se zice k'a publikat o aduoa broşurъ, sub titlu:

DE LA SITUATION DE LA VALACHIE SOUS L'ADMINISTRATION D'ALEXADRE GHICA, suivie de l'adresse de l'Assemblée generale de Valachie. Bruxelles, 1842.

(Despre starea Romъnieĭ subt administraţia luĭ

(1) Stirea oficialъ a destituirii sale o priimi la 7 Okt. 1842.
(2) „Les motifs peu honorables de ses convinctions sont de „notorieté publique," zice diplomatul ve nitъmъ.

Alexandru Ghika, urmatъ de adressa Adunъriĭ obşteştĭ a ţъreĭ Romъneştĭ, Bruksele, 1842).

„Acéstъ broşurъ este o libellъ violentъ kontra Hospodaruluĭ Ghika, nedemnъ d'un omŭ kare se respektъ pe sine; în ea Prinţulŭ Ghika e tratatŭ de *arnăutŭ*, *prefăcutŭ* şi *vielénu*; şi de *inemicŭ al Russieĭ* şi *instituţiunelor accordate Principatelor de către Russia. (1)*

„Kъnd Prinţulŭ Alexandru Ghika a plekatŭ din ţérrъ, starea Finanţelor era aceasta:

Veniturile . . .	18,099,983	leĭ
Keltuelele . . .	15,770,503	—
In kassa de reservъ se afla	1,100,000	—
In kassa centralъ . .	2,170,456	—

Dupe ce anonimulŭ diplomatŭ konstatъ tóte kъte aratъ şi D.D. Ion Ghika şi Ioan Eliade, adaogъ celle urmъtóre:

Paginea 125 şi 126.

„Administrarea Prinţuluĭ Bibesku se póte împъrţi în treĭ epoce: cea d'ъntъiŭ koprinde timpulŭ kъnd aktele salle observaŭ formele esterióre alle Regulamentuluĭ organikŭ, pъnъ la înkiderea Kamereĭ; aduoa epokъ koprinde ceĭ treĭ anĭ în kare d. Bibesku a administratu finanţele, a impusŭ nuoъ imposite, a modifikatŭ kodulŭ civilŭ, a restabilitŭ pedépsa ku mórtea, a fъkutŭ revensiunea, a akkordatŭ

(1) Acesta din urmъ e un titlu de glorie pentru Gika, de kare istoria i va ţine kont.

pensiunĭ, a violatŭ drepturile muniчipalĭ, şi a desfiinцatŭ legea pentru înaintъrĭ; tóte aчestea fъrъ partiчiparea Kamereĭ; a treea epokъ koprinde offisurile saleчe aŭ desfiinцatŭ ku totulŭ Regulamentulŭ organikŭ, (Paktulŭ konstitutivŭ al Romъnieĭ), prin desfiinцarea legiĭ în kestiunea elektoralъ.

Paginea 127.

„Profitъndŭ de bunele disposiцiunĭ alle Kamereĭ, Ospodarulŭ fъku se treakъ duoъ legĭ, în 1843: una prin kare îndoia taksa asupra vinuluĭ şi bъuturilor spirtóse, şi dreptnlŭ de 5 parale de kapulŭ de vitъ înxъmatъ, pentru intrarea în oraşe; a duoa, obliga pe sъtenĭ la şase zille de lukru pentru podurĭ şi şoselle.

Paginea 130.

„Proiektulŭ guvernuluĭ, relativŭ la adaosulŭ biruluĭ sub priчinuire de îmmulцirea oştiriĭ, fu refusatŭ de Kamerъ d'odatъ ku proiektulŭ luĭ Trandafiroff.

Paginea 159.

„Цifra venituluĭ direktŭ fu manцinutъ, ku tótъ împuцinarea evidentъ a populaцiuneĭ; ba kiar adъogatъ ku 215,509 leĭ, de şi era o perdere de 95,410 leĭ din venitulŭ indirektŭ, fu adъogatŭ însъ prin taksa arbitrarъ asupra passepórtelor; şi prin sumele luate din kasele komunale, kontra disposiцiunilor imperative alle Regulamentuluĭ, чe opresk pe guvernŭ a se atinge de aчeştĭ banĭ. Ku mijlokulŭ aчesta, venitulŭ Romъnieĭ s'a urkatŭ la 18,027,699 leĭ.

Paginea 141,

„Komparъndŭ budgetulŭ regulamentar de sub

administrarea luĭ Kisseleff ku bugetulŭ anuluĭ 1846, întokmitŭ de Bibesku, aflъmŭ differinца în maĭ multŭ, la acestŭ din urmъ, ku suma de leĭ 6,243,759, în keltuelĭ anuale; fъrъ a întra în acestŭ bugetŭ keltuelele administrative, şi impositele d'o importanцъ maiorъ: acestea formaŭ o altъ serie nuoъ de operaцiunĭ neatîrnate de Fiscŭ, şi dirigeate de unŭ biuroŭ ad-hoc, în Ministerulŭ de interiore. Banĭ destinaцĭ pentru faverea a duoъ grъdinĭ publiче, pentru sekarea lakuluĭ din Чişmigiu, pentru kumpъrъtórea цevelor la fъntînele din Kapitalъ, (1) pentru konstrukцiunea unuĭ keiŭ la Brъila şi'a unuĭ podŭ peste Oltŭ, se luarъ din spinarea Neamurilor şi'a цъranilor (ku beiliчele), şi de la lemnele din pъdurele mъnъstireştĭ, şi din suma votatъ de Kamerъ pentru statua luĭ Kisseleff, kare a refusat'o, şi pentru kare s'a votatŭ 500,000 leĭ.

Paginea 145.

„Tъerea pъdurilor mъnъstireştĭ şi'alle spitaluluĭ Sъntuluĭ Pantelimon, neautorisatъ de Kamerъ, şi esekutatъ numaĭ k'unŭ simplu offisŭ domneskŭ, este o violare direktъ a dreptuluĭ de proprietate, şi o simцitóre perdere pentru Statŭ.

„Keiulŭ Brъileĭ (adaogъ şi podulŭ de peste Oltŭ)

(1) Aceasta, ka mi grъdinele, ka mi teatru, ka tóte, era o vinъ de aur pentru guvernul luĭ Bibesku. Ku 5 milióne leĭ, keltuiцĭ pentru fintъnĭ, s'ar fi putut adduce apъ bunъ din vinele isvórelor du prin prejurul kapitaleĭ, fъrъ konsumarea enormъ a lemnelor la mamina ad-hoc, kare amenincъ stingerea pъdurilor; maĭ alles kъnd vede vineva tъerea lor ca neregulatъ mi arbitrarъ.

s'a fъkutŭ de duoъ orĭ, fiindŭ ruptŭ de înekъчunea Dunъriĭ; de чe sъ nu se fakъ odatъ şi bine?" (1).

Paginea 146.

„Ospodarulŭ Bibesku ridikъ la Bъnésa o lokuinцъ regalъ (unŭ palatŭ) pentru noua sa soцie (nevasta Spъtaruluĭ Ghika), kare palatŭ s'a fъkutŭ ku lemnele, ku varulŭ, ku kъrъmida, ku nisipulŭ şi ku baniĭ de la teatru, de la grъdinĭ, din pъdurele mъnъstipeştĭ, de la fъntînele kapitaleĭ, ku baniĭ ч lor şase zille aĭ drumurilor, şi ku baniĭ kъsarmeĭ, luaцĭ din kasa de ekonomie a rekruцilor, kare în adressa Kamereĭ, redigeatъ de Bibesku şi Villara se ziчea kъ a fostŭ *jefuită* (dilapidée) de şefulŭ d'atunчĭ alŭ miliцieĭ, şi kare ku tóte aчestea avu destuĭ banĭ ka sъ akopere keltuelele unuĭ palatŭ kolossalŭ (în kare urlъ azĭ lupiĭ, fiindŭ чimentatŭ ku sudorile şi lakrъmile bieцilor înfurtunaцĭ sъtenĭ).

Paginea 147.

„Ku okkasiunea faчeriĭ keiuluĭ de la Brъila, kare s'a strikatŭ, ş'a uneĭ grъdinĭ de la şoséoa Mogoşóiĭ, grъdinъ nefolositóre publikuluĭ pentru posiцiunea sa (2) s'aŭ risipitŭ (ont été gaspillés) maĭ multŭ de 19 mi-

(1) De чe? Fiind kъ boerilor mi Ospodarilor le trébuia banĭ BANI MULЦI, ka sъ dea pe la uniĭ mi alцiĭ din protektori lor, mi ka sъ цiie luksul la înъlцimea baronilor din Austria m'a Lorzilor din Anglia. Eatъ de чe mi moselle, mi podurĭ, mi pavage, mi keiurĭ, mi fъntъnĭ, mi grъdine, mi teatrurĭ, totul se faчe la noĭ rъu, mi p'un intins piчor: ka tóte aчestea sъ dea un venit anual, kare sъ intre în pungele fъrъ fund alle ómenil2r fъrъ rumine, fъrъ temere, fъrъ konmtiinцъ.

(2) Fъkutъ pentru чeĭ ku trъsurĭ, kъчĭ чelor fъrъ trъsnrĭ le vine greu a se duчe akolo m'a se întórчe pe jos. TOTUL PENTRU BOERĬ!

lióne leĭ, deosebitŭ de pagubele nekalkulate, skóse tot de la sътenĭ prin nuoele împunerĭ ce aŭ cerutŭ avelle deşarte lukrърĭ.

Paginea 148.

„Se póte preţui la 16 milióne leĭ, celŭ puginŭ, abusurile ce aŭ isvorîtŭ din învoelele sътenilor ku proprietarĭĭ, pentru 40000 de sate, în timpulŭ admistrърiĭ Prinţuluĭ Bibesku; abusurĭ ce aŭ luatŭ ku timpulŭ forma regulatъ de imposite.

Paginea 149 şi 150.

„Înkiderea Kamereĭ în kursŭ de patru anĭ, pe lîngъ aceea kъ lipsa ţarra de drepturile eĭ politive, şi kъ vътъma interesele ş'alle boerilor ş'alle ţъranilor, dar a lipsitŭ şi pe oroşanĭ de drepturile lor: fiindŭ kъ allegerile munivipale se fъkurъ în avestŭ timpŭ *cu ordinulŭ politieĭ*. Boeriĭ ceĭ maĭ konsideraţĭ furъ eskluşĭ şi de avĭ, ka de la orĭ ce împъrtъşire direktъ saŭ indirektъ a affacerilor publive. Ku tot adaosulŭ de 300,000 leĭ votatŭ de Kamerъ la 1842, tot în paguba kontribuabilor, bugetulŭ Kapitaleĭ era în defivitŭ, şi se susţinea ku împrumutърĭ, maĭ allesŭ kъndŭ i se pusse munivipalitъţiĭ sarvina cea grea d'a veni în ajutorulŭ grъdinelor publive k'o sumъ anualъ de 63000 leĭ, k'o subvenţiune anualъ de 33,000 leĭ pentru teatru, şi ku suma de 80000 leĭ pentru kelluelile maşineĭ idrauline a fîntъnelor; la kare adъogъnduse sumele pentru fokurĭ de artifivĭĭ, arkurĭ de triumfŭ, luminaţiĭ *feerice*, serbъtorĭ, kъsъtoriĭ alle Domniţelor

ş'alle Ospodarului, se urkъ tóte peste suma de 230,000 leĭ, pe totŭ anulŭ, dupъ o preguire moderatъ.

„Se împuta guvernului Alek. Ghika kъ are venitŭ pe fie kare zi de la brutarĭ şi mъvellarĭ velŭ puginŭ o mie de leĭ; presupuindŭ avésta ka un adevъr pentru guvernulŭ lui Ghika, putemŭ affirma kъ, pentru guvernulŭ D. Bibesku, avestŭ ruşinosŭ komerviŭ nu e o kalomnie.

„Nu maĭ zikŭ nimikŭ despre nekurъgia uligelor, kare e proverbialъ. Viŭ la fokulŭ velŭ mare din anulŭ 1847, kare a prefъkutŭ în venuşъ vea maĭ însemnatъ parte a Bukureştilor: avestŭ invendiŭ a doveditŭ kъ nu s'a esekutatŭ de Bibesku nivĭ una din mъsurele înţellepte prevъzute de Kisseleff în Regulamentulŭ Organikŭ; astfel, stingerea fokuluĭ era ku neputinţъ.

„Ospodarulŭ Bibesku, fiindŭ kъ assistasse la avestŭ invendiŭ vr'o duoъ ore, priimi aduoa zi de la Munivipalitate o adressъ de mulţumire. Mulţumire pentru ve? *Fiindŭ că scăpasse Bucureştiĭ care arsăse* (pour avoir sauvé la ville qui avait brûlé). Sъ fi vъzutŭ, ku okkasiunea avésta, pe D. Konsulŭ Daskoff ve entusiastŭ era de Ospodarulŭ Bibesku! Elŭ nu putea privepe EROISMUL Bibeskuluĭ, kare se espusesse la fumulŭ flakkъrilor, şi kare întъrziasse ku duoъ ore prînzulŭ sъŭ în avea zi nefastъ (zi de jale).

Paginea 152.

„Цъranivĭ sufferirъ multŭ sub guvernulŭ avestuĭ Ospodarŭ: de se plîngeaŭ la ispravnivĭ kontra zapvii-

lor, ispravnicii dideaŭ dreptate zapcuilor, kari ereaŭ kreaturele şi instrumentele lor de hoţie; de se plîngeaŭ la ministriĭ kontra ispravnicilor, ministriĭ dideaŭ dreptate ispravnicilor, kari i ajutaŭ la hoţiĭ şi la allegerile de deputaţiĭ. Kapanulŭ (monopolŭ turcescŭ), nu în folosulŭ Stambulului, ci alŭ favoriţilor Ospodarului, era în tótъ puterea luĭ.

Salve Imperator, morituri te salutant. (Sъ trъeştĭ, Cesare! Aceia pe kari tu i ucizi, te salutъ la ora morţiĭ lor!)"

Suspendъmŭ unŭ minutŭ ritaţiunea, ka sъ facemŭ óre kare reflekţiunĭ.

Ospodarului nu'ĭ era frikъ nicĭ de Kamerъ, nicĭ de opiniunea publikъ, nicĭ de Europa civilisatъ; frika luĭ era de Nikolae I alŭ tuturor Russiilor; deci, konsolulŭ francesŭ Billecocq i sta în gъtŭ; fiindŭ kъ acestŭ konsulŭ, în interesulŭ Romъnieĭ şi'alŭ Civilisaţiunĭ, avusesse kutezanţa a skrie kabinetului francesŭ la allegerea Bibeskului aceste kuvinte:

„Va veni o zi kъnd Muskalii, trekîndŭ Prutulŭ, vor arunka o sfidъ Europeĭ întregĭ." (1)

Bravulŭ Konsulŭ fu tratatŭ de D. Guizot ka visionarŭ! Ce bukurie katъ sъ fi simţitŭ D. Billecocq la 1853, kъndŭ a vъzutŭ realisatъ profeţia sa din 1843!

Dar ceĭ pъsa Bibeskului de Franţa? Russia sъ trъiaskъ!

(1) Histoire des Principautés Danubiennes, par Elias Régnault pag. 198.

Kopiemŭ din *Istoria Principatelor* de Régnault pag. 235, urmътórea depeşъ a D-luĭ Nesselrode kътre Daskoff, ku data din Ian. 1843, puginŭ dupe allegerea Bibeskuluĭ.

„Nu putemŭ în destulŭ lъuda înţelepчiunea mъ„surilor luate de Dumnéta ku aчéstъ okkasiune, spre „a ajunge la asemenea resultatŭ. Rekomandaţiunea „D-le a fostŭ nemeritъ şi norocitъ. Allegerea june„luĭ D. Gheorghe Bibesku a RESPUNSŬ PE DEPLINŬ „LA A NOASTRĂ DORINŢĂ (a *parfaitement* répondu à „notre désir). Te rugъmŭ dar a esprima Prinчuluĭ „*felicitaţiunele nóstre celle maĭ sincere* pentru alle„gerea sa. I veĭ komunika INSTRUCŢIILE NOASTRE, „şi'l veĭ faчe kunoskutŭ totŭ d'odatъ tótъ SPERANŢA „DE SUCCESŬ CE PUNEMŬ ÎN ADMINISTAREA SA. Nu „ne îndoimŭ kъ *aceste speranţe va şti curîndŭ a le „realisa;* şi astfelŭ *va respunde cu* DEMNITATE la „ÎNALTA IDEE чe Împъratulŭ a avutŭ *despre principiile* „salle, despre *caracterulŭ* sъŭ şi despre *talentele* sale „distinse."

Aчéstъ depeşъ se kompletézъ ku чea urmътóre, kari amъnduoъ demaskъ skopulŭ *ortodocsŭ* alŭ Ortodokseĭ Russiĭ, protektrice Romъnilor чea *neinteresată*, şi garantulŭ *sincerŭ* alŭ drepturilor nóstre politiчe.

Deskidemŭ *Memoriile Regenerăriĭ Romănieĭ* de D. Ioan Elliade, paginea 348 şi 349, şi чitimŭ чelle urmътóre:

„Dupъ mъчellъria din délulŭ Spiru, (15 Sept.

1848) Generalulŭ Duhamel kare se afla în tabъrа luĭ Omer Paşa, vъzîndŭ în fine realisînduse speranцele Russieĭ, espediazъ fъrъ întîrziere urmътórea epistolъ kътre generalulŭ Liders în Moldova.

„Generale,

„Pretestulŭ legalŭ pentru intrarea trupelor Ma-„iestъцiĭ Salle în Valahia, s'a datŭ de kътre kiar Tur-„ciĭ însuşĭ. Desordinea s'a fъkutŭ, sъngele a kursŭ. „Turciĭ aŭ întratŭ în цarъ ka nişte *barbarĭ*; Rusiĭ „vor intra ka *protectorĭ*. Grъbeşte-te, generalulŭ meŭ, „a trece kurîndŭ graniцa. ROMÂNIA E A NOASTRĂ (sic)! „Eatъ momentulŭ favorabilŭ d'a pune mъna pe Ori-„entŭ şi a ameninцa Occidentulŭ.“

„D. Skarlatŭ Voinesku, administrator alŭ distriktuluĭ Buzeu, pe unde era sъ treakъ kurierulŭ luĭ Duhamel, pusse mъna pe kurierŭ şi desigilъ depeşele generaluluĭ; dar kuragiulŭ prefetuluĭ se mъrgini a skóte koppie dupe depeşa uitatъ, în presinцa notabililor oraşuluĭ, negreşitŭ, intimidatŭ de boeriĭ aflaцĭ faцъ; i'a fostŭ frikъ a opri originalulŭ ku kare Romъniĭ ar fi protestatŭ în faцa Europeĭ kontra sentimentelor leale alle Цaruluĭ.“

Venimŭ iarъşĭ la opera diplomatuluĭ anonimŭ.

Paginea 153 şi 154.

„D. Billecocq fu înlokuitŭ în Romъnia prin D. Doré de Nion la 1846. Bibesku, kare voia sъ'lŭ attragъ în parte'ĭ, îĭ înkirie o kasъ pe kare o mobilъ kŭ velŭ maĭ mare luksŭ; avînd şo grъdinъ înkîntъtóre, dessinatъ şi plantatъ de grъdinarulŭ Mayer, (dъndu'ĭ

însъ, kare am vъzutŭ ku okiĭ tóte avelle illegalitъцĭ; eŭ kare vorbeskŭ basatŭ pe ACTE OFEICIALĬ ce le putemŭ reproduve orĭ kъnd; eŭ kare 'mĭ am propusŭ a arъta adevъrulŭ în avéstъ operъ, a lumina opiniunea publikъ, şi a plъti Romъnilor ku avésta ospitalitatea ce'mĭ-aŭ akkordatŭ; eŭ mъrturisesk în konştiinцъ kъ, de la Dunъre pъnъ la Milkov, unŭ цipъtŭ era sub Bibesku kontra xoцieĭ organisate; şi avéstъ цarrъ, pe kare adressa Kamereĭ kътre Pringul Gika o represinta ka ÎNGENUCHIATĂ SUBT ABUSURĬ, guvernulŭ Bibeskuluĭ i sugea tot sъngele din vinele eĭ.

Paginea 181—182.

„Konturile anilor 1843, 1844, 1845 şi 1846 furъ sanцionate fъrъ cercetare de Kamera servilъ de la 1847. Impositele stabilite în modulŭ cel maĭ arbitrar, şi strîngerea banilor dupe dînsele, şi aplikarea lor multŭ maĭ arbitrarъ înkъ, totulŭ fu legalisatŭ de Kamerъ. Bugetulŭ se împovъrъ ku suma anualъ d'o jumъtate million de leĭ, luaцĭ din kasa ventralъ, kare kassъ, pe lъngъ suma de 710,000 ce maĭ respundea, avea sъ kontribue în viitor, pentru kheltuelele Statuluĭ, şi ku suma 1,210,000 leĭ, sub titlulu de împrumutare, fъrъ speranцъ însъ de despъgubire; se maĭ împovъra budgetulŭ ku suma de 2,800,000 leĭ în kontulŭ Ospodaruluĭ, ka despъgubire pentru kheltuelele fъkute ku investitura sa la Konstandinopole. O sumъ d'o jumъtate million fu akordatъ pentru regularea tъcerilĭ sъrĭ la oknele de sare: kheltuealъ ce nu s'ar fi putut urka de kъt la şase miĭ galbenĭ. Impo-

situlŭ învъцъtureĭ nu trebuea aşezat într'o ţarъ unde, kum a zisŭ însuşĭ Kisseleff, instrukţiunea are nevoe de înkurageare. Kontraktarea poştiilor, fъkutъ k'o mare perdere pentru Stat, fu legalissatъ orbeşte de Kamerъ, şĭl.; în fine, zelulŭ Kamereĭ a mersŭ atъtŭ de departe, înkъt a deklaratŭ kъ, nemaĭ avîndŭ nevoe a viti proiektele presintate de Ministriĭ sъĭ, kъĭ are tótъ înkrederea în guvernŭ, le votézъ prin akklamare, fъrъ verĭetare şi diskuţiune.

Pagina 183 şi 184.

„Dar ni se va respunde la tóte avestea ku emanvĭparea ţiganilor dupe moşiile mъnъstireştĭ: mъsurъ destulŭ de lъudabilъ în sine, d'ar fi fostŭ komplektъ, de şi fъkutъ numaĭ ku skopulŭ d'a maska atîtea illegallitъţĭ şi arbitrariurĭ, şi d'a fi lъudatъ de pressa europénъ. Adaogъ la avestea folosulŭ fiskuluĭ: ţiganiĭ mъnъstireştĭ plъteaŭ tributŭ un galbenŭ pe anŭ mъnъstiriĭ; pe kъnd, ka kontribuabilĭ aĭ Statuluĭ, trebuiea sъ plъtéskъ treĭ galbenĭ pe anŭ.

„Kamera din 1847 a înkeiatŭ sessiunea sa k'o adressъ kътre Bibesku de mulţumirĭ *superlative*, pentru esvellenta sa administrare, pentru *economiile salle* şi *patriotismulŭ* sъŭ (sic).

„Iar veĭ ve iskъlisserъ mъrturisirea neadevъratъ kare servi de bazъ Patriarxuluĭ din Konstantinopole, pentru kassarea otъrîreĭ Mitropolituluĭ (privitóre la desfavverea Bibeskuluĭ de prima luĭ soţie) aveĭ mărtorĭ *falcĭ* priimirъ dreptŭ resplъtire portofolliurĭ ministeria-

le; iar deputaţiĭ *compiacenţi* (servilĭ) priimirъ toţĭ posturĭ şi ranguri.

Paginea 186—188.

„In fine, în kursulŭ vellor patru anĭ, kъt a domnitŭ fъrъ kontrolulŭ kamereĭ, Bibesku a priimit dela Ţarrъ 189,284,841 leĭ, la kare se adaogъ ka la vr'o duoъ milioane leĭ traşĭ din vinderea fiktivъ a moşiilor falitului Xagi-Mosxu. (1)

Paginea 189.

„Nu'ĭ vine kuiva sъ krézъ kъ o populaţiune de 310,000 kontribuabilĭ (birniĭ) sъ fi plъtitŭ, în patru anĭ, o sumъ atъtŭ de mare; kausa este ridikarea momentanъ a preţuluĭ produktelor în Europa; eatъ ve askundea miseria realъ a ţъranuluĭ romъnŭ, şi'ĭ uşura óre-kum grellele sarvine alle Statuluĭ."

Kredem k'am arъtatŭ totŭ ve trebuica sъ ştie azĭ Romъnĭ, kari, de şi ştiaŭ multe din avestea akum 15 anĭ, dar le uitasserъ póte. Vine nu krede vellе arъtate avi, le póte vedea în foaea offiviulъ a guvernuluĭ de la 1843—1848.

Akum kъ lektorul kunóşte faptele luĭ Vodъ Bibesku, sъ'mĭ permitъ a le kompara ku voibele luĭ Vodъ Bibesku; deoĭ, eatъ ve zivea Vodъ Bibesku la 14 Fevruarie 1843, în zioa întronъriĭ salle. Estragem kъteva passage din diskursulŭ tronuluĭ.

„Posiţia întru kare m'a ridikatŭ DRAGOSTEA COM PATRIOŢILOR MEĬ, pompa şi vinstele ve mъ înkongiórъ, avestŭ skaunŭ pe kare mъ aflu suitŭ, iar maĭ

(1) Vezĭ probele în opera ve vitъm.

presus de tóte BUCURIA CEA PLINĂ DE NĂDEJDE CARE O VÂZŬ ÎN OCHIĬ TUTUROR ş'l.

„CĂLDUROASA DRAGOSTE CE PURUREA AM HRĂNIT CĂTRE PATRIA MEA, ŞI STATORNICA HOTĂRÎRE CE AM A MERGE PE CALLEA DREPTĂŢIĬ, FĂRĂ A MĂ ABATE NICĬ ÎNTR'UNŬ CHIPŬ ş'l.

„DOMNŬ, VOIŬ FI CEEA CE M'AŢĬ CUNOSCUTŬ MINISTRU ŞI MĂDULARŬ AL OBŞTEŞTEĬ ADUNĂRĬ: DREPTŬ CĂTRE TOŢĬ, nu voiŭ treue ku vederea nivĬ binele spre a'l resplъti, nivĬ rъulŭ spre a'l pedepsi...

„Este vremea, Domnilor, sъ skъpъmŭ patria nóstrъ de NĂPRASNICELE NĂRAVURĬ (abusurĬ) ce s'aŭ înkuibatŭ în sъnulŭ eĬ; şi amerinţъ a seka orĬ-ce isvor de ferivire, de nu se vor lua straşnice mъsurĬ spre a lor grabnikъ prekurmare. (1)

„AstъzĬ, PENTRU CEA DUPE URMĂ OARĂ, SE RIDICĂ GLASULŬ MEŬ A ÎNDEMNA SPRE POCĂINŢĂ PE CEĬ RĂŬ NĂRĂVIŢĬ; IAR MĂINE SE VA ÎNĂLŢA GLASULŬ PRAVILELOR MAĬ PRESUS DECĂT AL MEŬ; şi voiŭ fi silitŭ a stъrui, din tótъ virtutea, ka a lor voinţъ sъ se addukъ în ueа maĬ deplinъ sъvîrşire.

„Domnilor, întorkъndu-vъ în sъnulŭ familliеĬ, faceţĬ kunoskute PRINCIPURILE DOMNULUĬ VOSTRU.(1)"

La 1857, ku okasiunea Divanuluĭ ad-xok, Prinţulŭ Bibesku reintrъ în ţarrъ, dupe o lipsъ de optŭ

(1) Allusiune la guvernul luĭ Alex. Gika; a insulta în asemenea zi pe rivalul kъzut, dovedemte uel puţin lipsъ de nobleţe sufleteaskъ.

(1) Vezĭ în fóea offivialъ din Fevruariu, 1843, tot în aest sens, offisul No. 9, Ianuarie 30, kътre konsiliul de ministrii, kum mi diskursul sъŭ kътre ostamĬ de la 14 Fevruarie 1843.

Şi te karrъ
Azĭ din Цarrъ:
Къчĭ Romъniĭ numaĭ vor
Pe Bibesku Domnitor.

POST-SCRIPTUM.

Ачéstъ operъ era sub tiparu, kînd чitirъm în *Romănul* dela 6 Okt. 1862 (No. 279) demissiunea din deputъцia Kamereĭ a luĭ Vodъ Bibesku, kare ziчe kъ:

„În ÎMPREJURĂRILE DE AḌĬ, SE SIMTE NEPUTIN-„CIOSU A ÎNDEPLINI DORINÇA ALLEGĂTORILOR SĂI!“

Fiind-kъ dar nuorul se depъrteazъ, paratonerul va fi în pъstrare pînъ atunчĭ kînd, saŭ Vodъ Bivesku se va simцi în PUTINŢĂ D'A ÎNDEPLINI DORINŢA ALLEGĂTORILOR SĂI, saŭ partidul sъŭ va lukra în lokul sъŭ ka în prezioa luĭ 24 Ianuariu 1859. Atunчĭ vomŭ publika ачéstъ operъ.

19 Oktom. 1862.

C. D. ARICESCU.

VERIFICAT
1987

VERIFICAT
2017

BIBLIOTECA